

Rīgas rajona tiesas darbības attīstības koncepcija

Koncepciju sagatavojis Rīgas rajona tiesas tiesnesis Guntis Lauskis, atsaucoties uz Tiesu administrācijas 2024. gada 31. jūlijā izsludināto konkursu uz Rīgas rajona tiesas priekšsēdētāja vietnieka amatu un ievērojot Tieslietu padomes 2019. gada 15. martā apstiprināto Rajona (pilsētas) tiesas un apgabaltiesas priekšsēdētāja, priekšsēdētāja vietnieka un tiesu nama priekšsēdētāja izvirzīšanas un iecelšanas kārtības 5. punkta prasības.

1. Vispārīgā informācija (tiesu sistēmas darbība)

Saskaņā ar Tieslietu padomes darbības stratēģiju 2021. – 2025. gadam tiesu varas neatkarības stiprināšanai noteikts mērķis veicināt tiesu varas neatkarību no izpildvaras un attīstīt neatkarības garantijas. Savukārt attiecībā uz tiesu varu noteikts mērķis veidot efektīvu, ērtu, savlaicīgu, sabiedrībai saprotamu un pieejamu tiesu sistēmu.

Ievērojot likuma “Par tiesu varu” 33. panta pirmo un trešo daļu, tiesas priekšsēdētājs vada tiesas darbu, savukārt tiesas priekšsēdētāja vietniekam jāsniedz aktīvs atbalsts tiesas darba organizācijā un deleģēto pienākumu realizācijā. Nozīmīgs vietnieka uzdevums ir aktualizēt problēmjautājumu risināšanu un palīdzēt sasniegt tiesas darbības stratēģiskos mērķus.

Lai sekmīgi sasniegtu noteiktos mērķus, tiesas darbā būtiski nodrošināt vienotu izpratni par tiesas priekšsēdētāja redzējumu par tiesas attīstības. Vienlaicīgi tiesas vadības komandas (t. i., tiesas priekšsēdētāja, vietnieki un kancelejas vadītāja un tās vietnieks) saliedētība un komunikācija ir svarīgi priekšnoteikumi ikdienas uzdevumu izpildē.

2. Tiesas stratēģiskā vadība

Saskaņā ar Tieslietu padomes 2023. gada 30. maija lēmumu Nr. 26 “Par tiesām, to darbības teritorijām un atrašanās vietām” Rīgas rajona tiesa atrodas Rīgā, Jūrmalā un Siguldā un tās darbības teritorija ir noteikta Jūrmalas valstspilsētā un astoņos pierīgas novados.

Rīgas rajona tiesas stratēģiskās vadības mērķis ir nodrošināt sabiedrībai pieejamu un efektīvi darbojošos tiesu, kas garantē indivīda tiesības uz taisnīgu lietas izskatīšanu saprātīgā termiņā. Lai to sasniegtu, īstenojami šādi pasākumi:

1) **nodrošināt vienkāršu un ērtu piekļuvi tiesai.** Tas panākams, organizējot tiesu kancelejas darbību atbilstoši modernā sabiedrībā pieņemtām gaidām attiecībā uz pakalpojuma pieejamību (piemēram, informācijas saņemšana, dokumentu iesniegšana un saņemšana, attālināta komunikācija ar tiesu, piekļuve lietas materiāliem papīra formā un e-lietas ietvaros). Vienlaicīgi akcentējams tiesas darbinieku drošības aspekts. Tādējādi piekļuve tiesai organizējama kā divu norādīto aspektu sabalansēts risinājums;

2) **sadarbība ar citām ar tiesu varai piederīgajām institūcijām.** Tas panākams organizējot regulāru komunikāciju ar citām institūcijām, apspriežot tiesiskā regulējuma aktualitātes, problēmas un iespējamus risinājumus;

3) **lietu sadales plāna sagatavošana un tā izpildes uzraudzība.** Pasākumi esošo lietu uzkrājumu mazināšanai ietver arī resursu optimizāciju un jaunu tehnoloģisko risinājumu izmantošanu, lai paātrinātu lietu izskatīšanu un samazinātu administratīvo slogu;

4) **starptautiskās sadarbības veicināšana,** kas ietver nepastarpinātu ārvalstu kolēģu pieredzes apgūšanu vai pielietoto juridisko risinājumu izzināšanu, vērtējot attiecīgo risinājumu piemērojamību Latvijas tiesiskajam regulējumam. Veicināma svešvalodu apguve

vai atsvaidzināšana, padziļinot valodas zināšanas un paplašinot ārvalstu pieredzes apgūšanai pieejamo pasākumu apjomu;

5) **informācijas digitālās apstrādes rīku pielietošana.** Lai arī tiesas iespējas integrēt un pielietot šobrīd pieejamo informācijas digitālās apstrādes rīkus ir ierobežotas, jāmeklē risinājumi, kas atvieglotu un paātrinātu standartizētu tiesas kancelejas vai tiesas sastāva ikdienas darbību izpildi (piemēram, tiesas paziņojumu sagatavošana, informācijas pieprasījumu noformēšana, lietas materiālu digitalizēšana un tālāka elektroniskā izmantošana).

6) **tiesas darbības nepārtrauktības plānošana.** Ievērojot esošo ģeopolitisko situāciju, šobrīd jāpārskatās ar nozīmīgu valsts hibrīdkara apdraudējuma risku. Lai samazinātu tā ietekmi, jāakcentē nepieciešamība izstrādāt rīcības plānus tiesas darbības nodrošināšanai ārējas ietekmes apstākļu gadījumā. Plāni jāpielāgo Rīgas rajona tiesas darbības specifikai, iekļaujot drošības pasākumus un alternatīvas komunikācijas un datu pārvaldības metodes. Tāpat jāplāno papildus apmācības un tehnoloģisko risinājumu izmantošana, lai garantētu datu aizsardzību.

3. Tiesnešu vadība (organizēšana)

Saskaņā ar likuma "Par tiesu varu" 1. panta otro daļu tiesnesis ir neatkarīgs un pakļauts tikai likumam. Tādēļ tiesnešu vadība īstenojama kā tiesnešu darba organizēšana.

Rīgas rajona tiesai noteiktas 43 tiesnešu amata vietas, organizējot tiesnešu darbu Rīgā, Siguldā un Jūrmalā. Tiesnešu vadības mērķis ir nodrošināt kvalitatīvu un savlaicīgu lietu izskatīšanu, kā arī veicinātu vienotu tiesu praksi. Lai sasniegtu šo mērķi, īstenojami šādi pasākumi:

1) **tiesnešu apmācības un regulāras apspriedes,** kuru ietvaros veicināmas diskusijas un pieredzes apmaiņa par aktuālo tiesu praksi un judikatūru. Tiesnešiem nodrošināmas profesionālu zināšanu padziļināšanas iespējas Latvijā un ārvalstīs. Īpaša uzmanība būtu pievēršama pieaugošai tehnoloģiju lomai sabiedrības sociālajos procesos. Tādējādi apmācībā jāņem vērā jaunākās tiesību nozares tendences un starptautiskā tiesu prakse;

2) **slodzes izlīdzināšana.** Tas panākams veicot regulāru tiesnešu noslodzes izvērtējumu, analizējot lietu sadali un specializācijas iespējas tiesību nozarēs ar īpaši lielu iesniegto pieteikumu skaitu. Tas palīdzētu nodrošināt tiesnešiem iespējas efektīvi vadīt savu darba apjomu, paaugstinot izskatīto lietu kvalitāti;

3) **ilgstoši neizskatīto lietu monitorings.** Tā īstenošanai jāapzina šķēršļi, kas kavē lietu izskatīšanu. Tiesas ietvaros jānodrošina atbalsts tiesnesim, ciktāl tas iespējams un nepieciešams, konstatēto šķēršļu novēršanai vai to ietekmes mazināšanai.

4) **tiesnešu disciplinārkolēģijas lēmumu un Tiesnešu Ētikas komisijas atzinumu analīze.** Šo lēmumu izvērtēšana nepieciešama, lai savlaicīgi akcentētu tiesnešu uzmanību uz konstatētajām problēmām citu tiesnešu darbā. Norādīto lēmumu un atzinumu analīze ļautu paaugstināt profesionalitāti un uzlabotu tiesnešu darba kvalitāti un izturēšanās standartus;

5) **emocionālais atbalsts un kolektīva saliedēšana.** Emocionālais atbalsts un pozitīva darba vide ir būtiski faktori, kas veicina katras personas apmierinātību ar darbu un paaugstina viņu motivāciju. Kolektīva saliedēšana, veicinot iekšējo komunikāciju tiesā, dod iespēju kolēģiem saņemt savstarpēju atbalstu, jo problēmas, ar kurām nākas saskarties, pildot tiesneša pienākumus, bieži vien ir līdzīgas. Veicinot informācijas un viedokļu apmaiņu tiesnešu starpā, kopumā paaugstinātu tiesas kapacitāti lietu savlaicīgā un iespējami vienveidīgā izskatīšanā;

6) **darba vides uzlabošana.** Tas panākams plašāk informējot tiesnešus par iespējām pielāgot darba vidi, izmantojot ergonomiskākas mēbeles vai citu tehnisko aprīkojumu. Tāpat regulāri īstenojamas pārrunas par apstākļiem, kas traucē ērtai darba pienākumu izpildei.

4. Tiesas personāla vadība

Motivēti un augsti kvalificēti tiesas darbinieki ir būtisks tiesas darbības elements, kas nodrošina tiesas funkciju izpildi. Darbinieku darba kvalitāte tieši ietekmē tiesneša un visas tiesas darba efektivitāti.

Tiesas personāla vadības mērķis ir piesaistīt kvalificētu tiesas atbalsta personālu un motivēt turpināt darbu, veicinot un atbalstot darbinieku izaugsmes iespējas tiesu sistēmas ietvaros. Lai to sasniegtu, īstenojami šādi pasākumi:

1) **personāla apmācība un izaugsmes veicināšana.** Tiesas darbiniekiem jānodrošina iespējas regulāri saņemt papildu apmācības un attīstīt papildu prasmes, lai uzlabotu viņu profesionālās prasmes un efektivitāti. Jānodrošina tiesas darbiniekiem mācību programmas, kas veicinātu izpratni par jaunākajām tiesību nozares tendencēm un informācijas apstrādes tehnoloģijām. Jauno darbinieku apmācībai organizējams mentora atbalsts, kad pieredzējušāks darbinieks sniedz individuālu atbalstu darbiniekam profesionālo zināšanu apguvē un iekļaušanu jaunajā kolektīvā;

2) **konkurētspējīga atalgojumu un sociālo garantiju nodrošināšana.** Lai arī tiesas vadības iespējas tieši ietekmēt darbinieku atalgojumu ir ierobežotas, darbinieku konkurētspējīga atalgojuma nodrošināšana ir nozīmīgs tiesas vadības uzdevums, lai piesaistītu un noturētu darbiniekus, kā arī mudinātu viņus savas ilgtermiņa karjeras izaugsmi plānot tiesu sistēmas ietvaros;

3) **regulāra informēšana par jaunumiem tiesas darbā.** Informācijas nodošanai rīkojamas regulāras darbinieku sanāksmes, lai informētu par izmaiņām normatīvajos aktos un citiem jaunumiem. Veicināms atbalsts darbiniekiem dalīties ar savu pieredzi. Šādu sanāksmju organizēšana palīdzētu arī veicināt kolektīva saliedētību, kas palielina savstarpēju atbalstu un plašāku iesaisti sarežģītu jautājumu risināšanā;

4) **vienota tiesas apmeklētāju un lietas dalībnieku apkalpošana.** Tas panākams veidojot vadlīnijas, kas attiecas uz vienveidīgu tiesas darba organizāciju un nodrošinātu konsekventu pieeju lietas dalībnieku apkalpošanā. Vadlīnijas veicinās profesionālu un vienotu tiesas apmeklētāju apkalpošanu neatkarīgi no darbinieka, kā arī mazinās darbinieku mainības ietekmi uz tiesas apmeklētāju apkalpošanas kvalitāti;

5) **darba vides attīstība un uzlabošana.** Tas panākams veidojot atbalstošu un attīstību veicinošu darba vidi. Tas ietver materiālās darba vides uzlabošanu (tehniskais aprīkojums, prasmes izmantot visas tehniskā aprīkojuma iespējas) un arī personas emocionālās labsajūtas veicināšanu. Tiesas darbinieku darba vietas veidojamas ergonomiskas un drošas, lai padarītu ērtāku un ātrāku darba pienākuma izpildīšanu.

5. Tiesas administratīvā vadība

Rīgas rajona tiesā, kuras darbība norit četrās ēkās trīs dažādās pilsētās, īpaša uzmanību pievēršama vienveidīgas un kvalitatīvas tiesas organizācijas uzturēšanai.

Efektīvas tiesas administratīvā vadības mērķis ir nodrošināt tiesas darbības nepārtrauktību un spēju savlaicīgi reaģēt uz izmaiņām. Lai to sasniegtu, īstenojami šādi pasākumi:

1) **ātra un precīza informācijas un dokumentu aprīte.** Pieejamie tehniskie risinājumi jau šobrīd ļauj nodrošināt dokumentu reģistrēšanu Tiesu informācijas sistēmā elektroniskā formā un tālāku to nodošanu attiecīgajam tiesas sastāvam. Tādēļ īpaša vērība pievēršama saņemto dokumentu digitalizēšanas procesam un papīra formas dokumentu nogādāšanu konkrētajam tiesas sastāvam (ja tas nepieciešams), lai mazinātu kļūdaini pievienotu un skanētu dokumentu risku;

2) **tiesas darbības savlaicīga plānošana tiesnešu atvaļinājumu un prombūtnes periodos.** Lai mazinātu pārslodzi tiesnešiem un tiesas darbiniekiem, kuri vasaras mēnešos neizmanto atvaļinājumu, gada sākumā savlaicīgi jāakcentē nepieciešamība atvaļinājumus plānot sabalansēti. Slodzes izlīdzināšanai piemērojami risinājumi attiecīgā gada ietvaros;

3) **e-lietas darbības nodrošināšanas pienākumu izpildes uzraudzīšana.** E-lietas ieviešanā nozīmīgas ir konkrēto darbinieku individuālās prasmes. Tādējādi rodas pārmērīga darba apjoma risks darbiniekiem ar plašākām zināšanām. Tādēļ nepieciešams uzraudzīt un nepieciešamības gadījumā pārdalīt pienākumus starp tiesas kancelejas darbiniekiem un tiesas sastāviem, kā arī uzlabot digitālo prātību, kas pieminēta iepriekš;

4) **mērķētas un koncentrētas apmācības.** Specifisku prasmju apgūšanai (piemēram, darbam ar e-lietām) organizējamas īsas (20-30 min.) apmācību sesijas konkrētu problēmu risināšanai videokonferences režīmā, izmantojot tiesnešu un tiesas darbinieku prasmes. Šāda pieeja ļautu attīstīt papildus kompetences tiesas ietvaros, kā arī nodrošinātu, ka “pasniedzējs” ir pieejamāks un lieliski izprot konkrētu problēmu;

5) **mākslīgā intelekta vadītu informācijas apstrādes rīku pielietošana.** Mākslīgā intelekta vadītie rīki paver jaunas iespējas to pielietojumam arī tiesas darbā. Tā kā personas datu aizsardzības ierobežojumi nepieļauj reālu lietas dalībnieku datu izmantošanu mākslīgā intelekta rīku apmācībā, aktualizējama diskusija par gadījumiem, kad mākslīgā intelekta rīki varētu tikt pielietoti (piemēram, tiesas paziņojumu gatavošana, tiesas atbilžu un informācijas pieprasījumu vēstuļu gatavošana). Pēc tam veicami attiecīgā rīka izmēģinājumi, pielietojot anonimizētus tiesas nolēmumus vai saraksti un novērtējot rezultātu.

Rīgas rajona tiesas tiesnesis

Guntis Lauskis

Jūrmalā, 2024. gada 13. augustā

DOKUMENTS PARAKSTĪTS AR DROŠU ELEKTRONISKO PARAKSTU UN SATUR LAIKA ZĪMOGU